

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

7059 55
Poczta polowa 53 19.kwietnia 1921 r.

Oddział II informacyjny
Bw/4 Nr. 17191/II

DO

GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

W W a r s z a w i e .

W załączeniu przesyła się do wiadomości odpis raportu
Attache' Wojsk, P.P.w Belgradzie z 3.kwietnia 921.roku Nr.91.
pf. o sprawach wojskowych i politycznych.

1 załącznik:

Gen.Adjut.Nacz.Wodza.
M.S.Wojsk.Oddz.II.Szt.
M.S.Zagr.Of.łączn.

Szef Oddziału II:

MATUSZEWSKI m.p.

Ppułkownik p.d.Szt.Gen.

Za zgodności
NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA
L: Dz. 7059 55 dnia 19.4.21.
Wydział

S P R A W Y W E W N Ę T R Z N E

Sytuacja parlamentarna

Dnia 14. marca zwołano konstytuantę na plenarne posiedzenie. Ponieważ komisja konstytucyjna do tego terminu niezakończyła ostatecznej redakcji projektu konstytucji, odroczone po załatwieniu spraw formalnych posiedzenie do dnia 5. kwietnia. Obecnie przyjęto już w komisji konstytucyjnej z nieznaczniemi poprawkami ostateczną redakcję projektu rządowego i zwołana na 5. kwietnia konstytuanta rozpocznie pierwsze czytanie konstytucji.

Położenie wewnątrzno - polityczne ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

Grożący już od dawna rozłam w klubie chłopskim /zemljo radnici/ nastąpił. Chłopi Skowenicy wystąpili z klubu i wyrazili swoją gotowość współpracy z rządem, reszta klubu pozostaje nadal w opozycji.

Dalej przyszło do porozumienia między rządem a musilmanami. Rząd przyrzekł musilmanom 125 milionów denarów jako odszkodowanie za poniesione przez reformę rolną straty i natężył podstawię tego przyrzeczenia zgodzili się musilmanie na wzięcie udziału w rządzie i przyrzekli głosować za konstytucją.

do raportu
Uzupełniono więc gabinet dwoma musilmanami i jednym członkiem partji chłopskiej. Skład nowego gabinetu jest następujący:

z partji radykalnej: 8

Prezydent ministrów i minister spraw zagranicznych Nikola Pašić,

Minister konstytuandy Marko Trifković.

Minister robót publicznych Joca Jovanović.

Minister komunikacji Velizar Janković.

Minister sprawiedliwości Marko Gjurabić

Minister reformy rolnej M. Uzulović.

Minister wyznania Milivoje Jovanović.

Z partji demokratycznej: 6.

Minister spraw wewnętrznych Milorad Drašković.

Minister oświaty Svetožar Pribićević.

Minister lasów i górnictwa Ch. Krizman.

Minister polityki społecznej V. Kukovec.

Minister poczt i telegrafów M. Miletić.

Minister Skarbu Dr. Kosta Kumanudi.

Z partji musilmańskiej: 2

Minister handlu Dr. Mehmed Spaho.

Minister zdrowia publicznego Dr. Karamehmedović.

Z partji chłopskiej: 2

Minister rolnictwa Iven Pucelj. Nadto został ministrem wojny nadal generał Branko Jovanović.

Tam samem posiada obecny rząd większość w konstytuancie / około 3/5 głosów / i ma silne nadzieje, że przeforuje swój centralistyczny projekt konstytucji i na plenum konstytuancy.

Lecz ustępliwość radykałów względem musilmanów wywołała silne niezadowolnienie wśród partji demokratycznej, gdyż tak daleko idące ustępstwa na rzecz musilmanów nie zgadzają się z programem tej partji. Nieprzyszło jednak do poważniejszych komplikacji. Nadto opuściła z powodu wejścia do gabinetu musilmanów i części zemloradników / chłopów / chorwacka zajednica / chorwacki związek ludowy / komisję konstytucyjną i będzie z całą pewnością głosować przeciw konstytucji.

Biorąc przytem jeszcze pod uwagę, że między klerykałami a demokratami istnieją różnice tak poważne, że ostatnio przyszło w komisji konstytucyjnej do bójki, to śmiało można twierdzić, że rząd niestoji na zbyt silnych nogach i że przyjęcie rządowego projektu konstytucji nie jest pewne.

Pokozenie wewnątrzno-polityczne można nazwać nadal niejasnem, a nadto są ostatnie wypadki na Węgrzech powodem ku temu, że opozycja czuje się znowu na siłach, zwłaszcza partje chorwackie, które w swojej nienawiści do Serbów tak są zaślepione, że nie widzą grożącego im z Węgier niebezpieczeństwa.

Komunizm

Idąc po linii bezwzględnego zwalczania komunizmu w kraju, rząd zawiesił ostatnio gazetę "Slobodna Štampa" / o zabarwieniu komunistycznym /. Powodem był artykuł, krytykujący postępowanie rządu w-zględem partji komunistycznej.

Zakaz wywozu żywności

rai

Rada ministrów zakazała wywóz wszelkiego rodzaju zboża. Powodem są złe perspektywy tego-rocznych zbiorów, panująca w całym kraju posucha bowiem wywołała poważne obawy. Wiadomości w prasie jugosłowiańskiej i zagranicznej, jakoby polityczne wypadki na Węgrzech były powodem tego zarządzenia, są bezpodstawne, gdyż w tym wypadku zakazano by i wywóz bydła.

S P R A W Y Z E W N Ę T R Z N E

S. H. S. a Węgry

Powrót Karola Habsburga wywołał w Jugosławii, poważne zaniepokojenie i energiczny protest. Cała prasa potępia ten awanturniczy krok, żądając natychmiastowej interwencji rządu. Jedynie w Chorwacji widać było w obozach opozycji, że z zadowoleniem przyjęto wiadomość o powrocie Karola do Węgier, lecz nie ze sympatji ku Habsburgom tylko dla tego, że ~~nie ma~~ ^{nie ma} nadziei, że wobec grożącego niebezpieczeństwa ⁿ zewnętrznego Serbowie skłonniejsi będą do ustępstw.

Wobec wypadków na Węgrzech aktualnem stał się sojusz z Czechami, skierowany przeciw Węgom i powrotowi Habsburgów. Wspólnie z Czechosłowacją złożono więc u rządu węgierskiego w Budapeszcie stanowczy protest, żądając natychmiastowego wydalenia ekskróla i grożąc w ostateczności akcją zbrojną.

Silne poparcie znalazł rząd S. H. S. ^w stanowisku Rumunii i Włoch, które to państwa stanęły jawnie i energicznie po stronie małej Ententy. Co do stanowiska Koalicji to tutaj koła rządowe wierzą w szczerą Francję, twierdzą jednak, że Anglia pod wpływem arystokracji angielskiej życzy sobie powrotu Karola na tron Węgierski i sam prezydent ministrów Pasić oświadczył czeskiemu posłowi, że mimo wspólnego protestu koalicji jest stanowisko Anglii bardzo podejrzane i nieszczerze. Liczne analogiczne zdania w prasie i artykuły skierowane przeciw Anglii, jawnie zatem przymawiają, że rząd tutaj niedowierza Wielkiej Brytanii.

Natychmiastowe i stanowcze oświadczenie się Włoch i Rumunii wywołało w tutaj kołach wielkie zadowolenie. Podkreślić jednak muszę, że Włochy niechętnie widziałyby zbrojną interwencję, lecz w ostateczności godzą się i na nią.

Restauracja Habsburgów stanowi dla Jugosławji bardzo wielkie niebezpieczeństwo. Znaczyło-by to obalenie traktatu w Trianon, do czego Jugosławja nigdy nie dopuści. Tem tłumaczy się też to energiczne wystąpienie państwa S.H.S., które chce raz na zawsze załatwić kwestję Węgierską, by nieżyć w ciągłym niepokoju i obawie. Już oddawna z niepokojem obserwuje Jugosławja, jak Węgry wszelkimi sposobami dążą ku temu, by się uchylić od spełnienia warunków pokojowych. To też wykorzystuje państwo S.H.S. obecną chwilę i jest zdecydowane żądać od Węgier lojalnego wykonania traktatu pokojowego, licząc się z tem, że i po odjeździe Karola może być konieczną zbrojna interwencja, by osiągnąć ten cel.

S.H.S. a Wrochy

Evakuacja Dalmacji ma być zakończoną 4. kwietnia, w którym to dniu obejmą urzędnicy jugosłowiańscy urządowanie i w Šibeniku. Tegoż dnia opuści flota włoska Šibenik i odjedzie do Poli.

Nad wytknięciem granicy pracują trzy komisje: pierwsza w Istriji z siedzibą w Tryeście, druga w Rjece celem wyznaczenia granicy wolnego państwa Rjecki, a trzecia w Dalmacji z siedzibą w Zadarze. Prace komisji delimitacyjnych postępuje bardzo powoli. Jako powód podaje prasa tut. fakt, że komisja podzielona jest na trzy podkomisje, które ~~szukają~~ wspólnem każdą kwestję załatwiają po poprzednim porozumieniu.

Kwestja portu Baroš jest nadal jeszcze aktualną. Rząd jugosłowiański nie ustępuje ze swego stanowiska, iż według traktatu w Rapallo należy ten port bezsprzecznie do Jugosławji.

S.H.S. a Rumunja.

W ostatnich dniach marca przekroczyły oddziały rumuńskie granicę Rumuńsko-Jugosłowiańską w Banacie i ośadziły część banatu jugosłowiańskiego w wielkości około 5 kilometrów kwadratowych. Napad ten wykonały oddziały rumuńskie na własną rękę. Incydent ten załatwiono w zgodzie. Poseł rumuński w Belgradzie wyraził tut. rządowi swoje ubolewanie w imieniu rządu rumuńskiego, a oddziały rumuńskie cofnęły się na granicę. Wiadomości podane w tut. prasie jakoby Rumunja gromadziła wojska na granicy jugosłowiańskiej są bezpodstawy. Wspólne wystąpienie w kwestji węgierskiej najlepiej dementuje te pogłoski.

S.H.S. a Polska

Stosunek tut. rządowych i inteligencji do Pol-
ski staje się w ostatnich miesiącach coraz lepszym. Widać to po głosach w prasie, która znacznie przychylniej się do Polski odnosi. Tak piszą tut. dzienniki w kwestji plebiscytu na Górnym Śląsku w przychylnym dla nas tonie, życząc Polsce powodzenia w tej walce. Pierwsze wiadomości o wyniku plebiscytu, które były niemieckiego pochodzenia, podały dzienniki bez komentarzy. Otrzymawszy jednak autentyczne wiadomości z Warszawy i Paryża, prasa tut. z zadowoleniem stwierdziła, że wynik plebiscytu jest dla Niemiec niekorzystnym.

Nadto odbył się w Belgradzie tajny zjazd dziennikarzy i literatów jugosłowiańskich, w którym brali udział delegaci czescy, dwóch bułgarów i dwóch rosjanów. Na zjeździe tym uchwalono popieranie Polski jako obecnie największego kraju słowiańskiego. Jako taka powinna Polska w polityce słowiańskiej zająć pierwsze miejsce, a pomagać powinny Polsce dzienniki. Uchwała ta świadczy o poważnym zwrocie na korzyść Polski. Nastrój ten powinna Polska wykorzystać i wzmocnić swoje stanowisko w Jugosławji, która obecnie przyszła do przekonania,

że Polska jest i zostanie mocarstwem i że przedstawia poważną siłę w polityce wszechsłowiańskiej.

Wskazaniem by było, więc rozpocząć szerszą akcję propagandy przez ludzi / Jugosłowian / nam oddanych, których mamy tutaj sporą ilość.

Na tą zmianę zdania i zapatrywania wpłynęły bez wątpienia i sojuszy zawarte z Francją i Rumunją.

Z jawnem zaniepokojeniem oczekiwały tu, koła rządowe wiadomości, jakie stanowisko zajmie Polska w kwestji powrotu Karola Habsburga. Wyraził to jednemu z członków poselstwa Rumuńskiego wysoki urzędnik tu, ministerstwa spraw zagranicznych. Z pewną ulgą i zadowoleniem przyjęto więc oświadczenie Polski, że niegodzi się na powrót Habsburgów.

Oficerowie Chorwaci

Podczas mego pobytu w Zagrzebiu rozmawiałem z wyższymi oficerami chorwatami byłej armii Austro-węgier. tak na przykład generałem Rukaviną i dowiedziałem się następujące szczegóły. Z oficerów chorwatów, którzy po przewrocie wstąpili do wojska S.H.S. wystąpiło dotychczas około 50% z służby wojskowej, szukając zajęcia w bankach, urzędach gminnych, na kolei lub też trudniąc się handlem. Wielu z tych oficerów jednak nie ma dotychczas zajęcia. *chorwaci, których myśleli z wyjechać* Oficerowie ci zorganizowani są w te związki, które subwencjonuje Radić z funduszy pieniężnych pochodzących z Ameryki. *niekoniecznie* Generał Rukavina twierdził, że i Karol nadał pieniądze z Szwajcarii. Związki te ukrywają się przed władzami serbskimi, a oficerowie sami się tytułują "byłymi oficerami chorwackimi". Pewną część tych oficerów umieścił podobno Radić jako pisarzy lub sekretarzy gminnych po mniejszych miasteczkach mając tem samem wszędzie swoich zwolenników. Ci oficerowie nie są jednak przekonania republikanckiego i łączy *ich z Radićem* jedynie kwestja pieniędzy i wspólna nienawiść do Serbów.

Pozatem udała się część tych oficerów do Austrii i zamieszkuje w Wiedniu i w Gracu. Łącznikiem między temi a związkiem w Chorwacji mają być oficerowie trudniący się handlem, gdyż oficerom, mającym inne zatrudnienie, czyni rząd przy wydawaniu paszportów wielkie trudności.

Związek ten czynił usilne starania, by pozyskać i oficerów Słowenców; niemniej jednak powodzenia, gdyż Słowency stanowczo odmówili.

Biorąc pod uwagę ogólny nastrój wśród służących mi w wojsku S.H.S. oficerów Chorwatów oraz silne i energiczne zarządzenia centralnych władz wojskowych, można z całą pewnością twierdzić, że tego rodzaju szowinistyczne dążenia nie mają widoków powodzenia.

Przygotowania wojenne

Uzupełniając i zmieniając po części podane w raporcie wiadomości o mobilizacji armii S.H.S. oraz kierunku operacji raportuję:

Pierwszym zarządzeniem wojskowym przeciwko Węgrom było silne wzmocnienie straży pogranicznej i garnizonów blisko granicy. Drugim był wydany rozkaz przygotowania mobilizacji t.j. przygotowanie wagonów kolejowych, wzmocnienie straży kolejowej, przygotowanie amunicji, wydanie żołnierzom ekwipunku polowego, zestawienie potrzebnych taborów.

Rozkazy w tym kierunku otrzymała I. armia z wyjątkiem Timoćkiej dywizji, która pozostaje na granicy Bułgarskiej. I. armia wystawia więc 4 dywizje do operacji i to Drinską, Dunewską, Sumadijską i Potićką dywizję. Dalej IV. armia w Zegrzebiu dając 3 dywizje piechoty: Savską, Osjecką i Dravską. W razie konieczności mobilizuje i II. armia w Sarajewie z wyjątkiem Zetskiej dywizji w Czarnogórze, dając do operacji 3 dywizje: Bosanską, Jadranską i Verbską. Rozkaz powyższy otrzymała też i 1. dywizja jazdy. Operacje przeciwko Węgrom rozpoczęły by się więc 7 dywizjami piechoty i jedną dywizją kawalerji wraz z artylerją, która wchodzi w skład tych formacji. Każda dywizja będzie miała 3 pułki piechoty a 4 baony. Mobilizacja ta pozostawia więc pokojowy skład dywizji, wzmacniając każdy pułk o jeden baon, a baon na tysiąc ludzi. Pułk piechoty miałby więc 4 tysiące ludzi tem samem, dywizja 12 tysięcy bagnatów, nielicząc oddziałów technicznych. Ogólna siła wojsk operujących przeciwko Węgrom byłaby zatem 84 tysięcy piechoty plus jedna dywizja jazdy, około 5 tysięcy szabel, więc razem 90 tysięcy ludzi, nielicząc oddziałów technicznych.